

Színek a márványszobrokon

könyv

Aki kezébe veszi az idős korában, ám mégis sajnálatosan korán elhunyt Vezér Erzsébet válogatott interjúit, úgy érezheti, varázslatos időutazásban van része. Ritka élményben. Az idők folyamán történelemmé egyszerűsödött lüktetően izgalmas, sokszínű s egykor átláthatatlan jelenként létező múlt újra, szinte a szó legteljesebb értelmében élettel teli lesz. Hiszen azok, akik benne éltek a számunkra ma már tankönyvvé merevedett időkben, s ugyanúgy tévedtek és tévelygtek az ő jelenükben, mint mi a mostani miénkben, nagyon másképpen emlékeznek, másképpen súlyoznak és értékelnek, mint a „lényegre” koncentráló utókor.

Nem mondom, hogy jobban, igazabban, de másként. Tévednek is persze. Szépietének, nyilván a saját javukra. Önkéntelenül elfelejtik, ami rájuk nézve kellemetlen, de mégis olyasmikkal egészítik ki a „hivatalosnak” számító képet, amelyek nélkül talán éppen azt a bizonyos lényegyet nem értenénk. Az első kézből szerzett információ értéke legtöbbször nem is a nagy, fontosnak

hitt alapkérdések eldöntésében segít, hanem olyan vonásokkal színesíti az összképet, amelyek nélkül látható ugyan a forma, a figura, de az összkép nem. Mint az ókori görög szobrok, amelyeknek töredékességük ellenére sejtjük a formájukat, azt is tudjuk, hogy színesek voltak, de azt nem, pontosan milyenek is lehettek befestve.

Vezér Erzsébet kötete mint afféle képzeletbeli híd ível át nemzedékeken. Mi ismerhettük őt, ő pedig ismert olyanokat, akik Adyval, József Attilával és Lukács Györggyel álltak szoros kapcsolatban. Száz évnél is régebbi történéseket közvetít a mába. A segítségével úgy érezhetjük, hogy mi beszélgetünk Fenyő Miksával, Benedek Marcellal vagy Lukács Györggyel Adyról, Lesznai Annával Lukácsról vagy Ignotussal és Gyömrői Edittel József Attiláról.

Roppant érdekes a sok, életszínező adalék, amit megtudunk a nagyokról, akik miatt az interjúk készültek, de az idők folyamán talán ugyanennyire érdekessékké váltak maguk az emlékezők is, saját jogukon. Féja Géza lelkesedése Ady forradalmi és politikai lírája iránt, Dienes Valéria izgalmas egyénisége, mondjuk, a feminiz-

mus ügyében az 1910-es években kifejtett s még ma is kissé merésznek számító véleménye, Hajós Edit megvesztegethetetlen bátorsága és töretlen autonómiájú személyisége, Gyömrői Edit rokonszenvesen visszafogott racionalitása vagy Fábry Zoltán elképesztő szellemi felfrissülése, amikor nem személyes élete csip-csup ügyeire kell emlékeznie, hanem a számára legfontosabb eseményekre. Utóbbi pszichológiai kézikönyvbe való eset.

A Megörzött öreg hangok című interjúkötetből segítséget kapunk tehát ahhoz, hogy elevebben, életszerűbben, színebben láthassuk irodalmunk és szellemi életünk óriásait, árnyalhassuk a képet magukról a megszólalókról, s nem utolsósorban a kérdezőről, Vezér Erzsébetéről. Aki kérdezőként csak katalizálni kívánja az emlékezés folyamatát, ám rokonszenves, értékes személyi mivolta mégis kibontakozik kevés megszólalásából is. Igaza van Eörsi Istvánnak, amikor hiánypótlásról ír a kötet bevezetőjében: már a megjelent interjúk is szinte hozzáférhetetlenek, nem is beszélve a most először kinyomtatott beszélgetésekről Darvas Lilivel, Lengyel

Menyhérttel, Kardos Lászlóval, Hauser Arnoldddal, Hajós Edittel, Ignotus Pállal, Hatvany Bertalannal, Zelk Zoltánnal és Haraszti Sándorral. Az is igaz, hogy a szövegek stiláris értéke különböző, hiszen a megszólalók idős emberek, sokan az emigrációban alig beszéltek magyarul, ám a szellemi izgalom garantálva az olvasó számára minden botladozás ellenére, a teljes kötet olvasása közben.

Csak remélni lehet, hogy a Petőfi Irodalmi Múzeum hangtárában – az egykor ott dolgozó – Vezér Erzsébet jóvoltából elhelyezett hanganyag újabb részei kerülhetnek az olvasók elé, s tán akkor kijavítható, jegyzetelhető lesz egy-két kellemetlen hiba a most napvilágot látott kötetből is.

Szarka Klára

• **Vezér Erzsébet: Megörzött öreg hangok – Válogatott interjúk**

Vál. és szerk.: Eörsi István

és Maróti István

Petőfi Irodalmi Múzeum, 2004

2300 forint

